

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב אורי שהם
שופט בית המשפט העליון (בדימוס)

ט"ו אב, תשפ"ג
02 אוגוסט, 2023
מספרנו: 464/23/מחוזי ירושלים
אישי-סודי-למכותב בלבד

המתלונן: עו"ד עמירם גיל
הנילונים: כב' השופטת רבקה פרידמן פלדמן;
כב' השופט משה בר-עם;
וכב' השופט עודד שחם
מבית המשפט המחוזי בירושלים
בתיק ת"פ 67104-01-20
בעניין: תלונה שהתקבלה בלשכתנו ביום 25.6.23

החלטה

תמצית התלונה

1. עניינה של התלונה בישיבה לא פורמאלית שהתקיימה ביום 20.6.23, בפני שופטי ההרכב (כב' השופטת רבקה פרידמן פלדמן; כב' השופט משה בר-עם; וכב' השופט עודד שחם) שדן בת"פ 67104-01-20, מ"י נ' נתניהו ואח', המכונה "תיק 4000".
2. המתלונן, עו"ד עמירם גיל, טוען בתלונתו, כי לפי פרסומים באמצעי התקשורת, במהלך אותה ישיבה נאמר על ידי שופטי ההרכב, כי "התביעה תתקשה להוכיח את התקיימותה של עבירת השוחד שבה הואשם ראש הממשלה בתיק 4000, וכי טובת המדינה מחייבת הגעה להסדר טיעון".
3. לטעמו של המתלונן, אמירה זו ביחס לעבירת השוחד אינה עולה בקנה אחד, לכאורה, עם תפקידו של בית המשפט לרדת לחקר האמת בהתאם לראיות המוצגות בפניו, אשר הצגתן בתיק הנדון רחוקה מסיום.
4. בנוסף, סבור המתלונן, כי יש בדברים שנאמרו כדי להצביע, לכאורה, על גיבוש דעה מוקדמת לטובת ההגנה בסוגיה המרכזית, ללא הבטחת האיזון המתבקש בין הצדדים, וזאת עוד טרם שהסתיימה פרשת התביעה.

כחלק מהשירות שניתן לך במשרד המשפטים אנו מזמינים אותך להיכנס לאתר כל זכות בכתובת: kolzchut.org.il/justice
כי יש לך את הזכות לדעת מהן הזכויות שלך!

ירושלים: נחום חפצדי 5, בית עופר, גבעת שאול 9548401 טל' 073-3927425 פקס' 02-6467973

דואר אלקטרוני: Shoftim@justice.gov.il

אינטרנט: <http://Shoftim.justice.gov.il>

5. ההתנהלות האמורה, כך לדברי המתלונן, עומדת לכאורה בניגוד לכלל 12 לכללי האתיקה לשופטים, התשס"ז-2007 (להלן: כללי האתיקה) הקובע כך: "א) שופט ינהל את הדיון שלפניו באופן מקצועי וענייני, תוך שהוא מקפיד לנהוג בשוויון בבעלי הדין ובעורכי הדין שלפניו ונמנע מכל אמירה או מעשה שיש בהם כדי לפגום בחזותו האובייקטיבית והמקצועית. (ב) שומה על שופט לשמור על חזות ניטרלית במהלך הדיון ולהימנע מליצור בהתנהגותו או בדבריו יסוד לחשש ממשי למשוא פנים".

6. המתלונן הדגיש, כי הדברים תקפים שבעתיים נוכח הרגישות הציבורית הגבוהה של התיק, מבחינה פוליטית, חברתית ומשפטית. על כן, ניתן היה לצפות כי השמעת דברים מהסוג האמור במסגרת שאינה רשמית, וללא פרוטוקול תהיה מוטה להדלפות. ואכן, כך טוען המתלונן, הדברים נוצלו מיד עם פרסומם על ידי אנשי מחנהו של מר נתניהו כדי להפיץ את "השקר", לפיו התיקים נגדו "נתפרו" והן תוצאה של קשירת קשר פוליטית על ידי ראשי מערכת אכיפת החוק.

7. מכאן, כי האמירות מנוגדות גם לכלל 3 לכללי האתיקה, הקובע כי "מחובתו של שופט לפעול... תוך הקפדה על התנהגות שיש בה כדי לקיים ואף להגביר את האמון בשיטת המשפט בכלל ובמעשה השפיטה בפרט", וכן בניגוד לכלל 7 לכללי האתיקה, לפיו "שופט ימנע ממעשים... העלולים לפגוע בדימויה של מערכת השיפוט".

8. עוד טוען המתלונן, כי האמירה, לפיה טובת המדינה מחייבת הסדר טיעון, חורגת לכאורה באופן ניכר מתפקידו של בית המשפט בניהול הדיון המשפטי וגולשת לעומק הדיון הציבורי והפוליטי, שכן מדובר בסוגיה הנמצאת מזה זמן בליבה של מחלוקת ציבורית וערכית. בכך, הפרו השופטים, לכאורה, את כלל 18 לכללי האתיקה, הקובע כי "שופט ימנע מהביע בפומבי דעה בעניין שאינו משפטי בעיקרו והשנוי במחלוקת ציבורית".

9. המתלונן סבור, כי הזיקה שיצרו האמירות בין הצורך בהסדר טיעון לבין הקושי להוכיח את עבירת השוחד מלמדת, לכאורה, על כך שסירוב מצד התביעה להסדר עלול להשפיע על ההכרעה השיפוטית, מה שעומד, לכאורה, בניגוד לכלל 12 לכללי האתיקה, שזו לשונו: "שופט המציע פשרה או העברה של ההליך לגישור או לבוררות, לא יכפה דעתו על בעלי הדין, ויוודא שבעלי הדין יודעים כי אי-קבלת הצעתו לא תשפיע על הליכי הדיון שלפניו".

10. מעבר לכך, חושש המתלונן כי האמירה בדבר הצורך בהסדר עלולה להחליש את אמון הציבור ביתר התיקים המתנהלים בעניינו של מר נתניהו, ובכך לפגוע באמון הציבור ברשויות אכיפת החוק.

11. לסיום, מציין המתלונן, כי נדמה שהאמירות לא נולדו בחלל ריק אלא מצטרפות לרושם שנוצר ולפיו בית המשפט נרתע מניהול המשפט, ככל הנראה, בשל רגישותו הפוליטית והחברתית הגבוהה. ככל שאכן קיימת רתיעה הרי שהדבר עומד, לכאורה, בניגוד לכלל 5 לכללי האתיקה, ולפיו "שופט לא יגור מפני איש, ולא יושפע במילוי תפקידו על ידי דעת קהל, חשש מפני ביקורת או רצון לשאת חן".

יצוין, כי ככלל הנציבות אינה נדרשת לתלונות המבוססות על פרסומים בתקשורת (בין היתר, משום שאין בידה לברר את אמיתותם), כמו גם לתלונות המוגשות על ידי מי שאינו בעל דין בהליך נשוא התלונה. ואולם, בשל רגישותו המיוחדת של ההליך במישור הציבורי הרחב, מצאנו לחרוג ממנהגנו, ועל כן, פנינו אל שופטי ההרכב ואל באי כוחם של הצדדים לקבלת תגובתם לתלונה.

תגובת השופטים

12. בתגובתם לתלונה מסרו השופטים, כי מדובר בישיבה לא פורמאלית קצרה שהתקיימה בלשכתה של ראשת ההרכב ביום 20.6.23. השופטים הפנו אל החלטתם מיום 29.6.23, שבה הם עמדו על עיקרי הישיבה כך:

"... 2. לצדדים נמסרה, בפתח הדברים, עמדת המותב, לפיה קיימים קשיים בביסוס עבירת השוחד שבאישום הראשון בכתב האישום. על רקע קשיים אלה, הוצע כי המדינה תשקול לחזור בה מעבירת השוחד באישום זה. עניין זה היה הסיבה היחידה לזימון הצדדים לישיבה. בישיבה הוטעם כי הדברים נאמרים בזהירות המתחייבת. קיום הישיבה בלשכת ראשת המותב נבע מרגישותו של העניין. איש מן הנוכחים לא הביע הסתייגות כלשהי מקיום ישיבה בדרך זו ואיש לא ביקש רישום בפרוטוקול.

3. נציין, כי בתגובה לדברים שבסעיף 2 לעיל, מסרה ב"כ המדינה את עמדתה כי המדינה רואה את הדברים באופן שונה; כי תעביר את הדברים לממונים עליה; כי בשלב זה הוצגה לבית המשפט תמונה חלקית בלבד; וכי צפוי כי בפרשת ההגנה יוצגו עניינים נוספים.

4. אגב דברים אלה ובשוליהם, התקיים שיג ושיח קצר עם באי כוח הצדדים. בסופו צוין הצורך בסיום המשפט (לטובת העניין והמדינה). הדברים נאמרו ללא קשר לאופן סיום המשפט וללא קשר לתוצאת המשפט".

13. השופטים דחו מכל וכל את הטענה בדבר גיבוש דעה מוקדמת לטובת ההגנה בסוגיה המרכזית, ללא הבטחת האיזון המתבקש בין הצדדים, וזאת עוד טרם שהסתיימה פרשת התביעה. וזאת, מכיוון שעיקר העדים המרכזיים באישום הרלוונטי נשמעו ונחקרו, ובהם עדי המדינה. כמו כן, התקיימו ישיבות רבות ביחס לאישום זה והוצגו אלפי מוצגים. במצב דברים זה, התגבשה תשתית לכאורית של ממש, העומדת ביסוד הדברים שנאמרו בישיבה. מכאן, כי אין מדובר בדעה

קדומה, אלא בעמדה לכאורית המבוססת על עדויות שנשמעו, ראיות שהוגשו, והערכה ראשונית של התמונה העולה בשלב זה, מכל אלה. השופטים הפנו לדבריהם בפתח הישיבה, לפיהם הדברים נאמרים בזהירות המתחייבת, היינו – כי אין מדובר בחריצת דין סופית ומחייבת, וכך לפי התרשמותם הוכנו הדברים.

14. השופטים הבהירו, כי מובן מאליו שהם שומעים את התיק בלב פתוח ובנפש חפצה. כך נעשה במשך השנים שבהם נשמע התיק עד לישיבה מושא התלונה, וכך הם ממשיכים וימשיכו לעשות.

15. לדברי השופטים, בניגוד לנטען בתלונה, לא הוצעו בישיבה הצעת פשרה או הסדר טיעון, וממילא הם לא כפו (או ניסו לכפות) על מי מהצדדים להסכים לכך. מאליו מובן, כך הדגישו השופטים, כי אי קבלת הדברים אינה צפויה להשפיע על המשך הדיון שבפניהם, ולא נשמעה כל טענה אחרת מטעם מי מהצדדים.

16. השופטים הטעימו, כי סמכותו, ולעיתים חובתו, של בית המשפט לשתף את הצדדים בהערכתו את המצב בתיק הוכרה בפסיקת בית המשפט העליון, כמו גם בחוות דעתו של הנציב. בהקשר לכך, פסקה כב' הנשיאה א' חיות, כי "אין פסול בכך שבית המשפט יביע, במשנה זהירות, את דעתו הלכאורית על הראיות בהליך פלילי" (ע"פ 2202/21 בן לולו נ' מד"י (18.5.21)), בפסקה 17). רוחם של דברים אלו, ציינו השופטים, יפה בעיקרה לענייננו, בו מדובר בהליך ארוך ומורכב, אשר חלק ממשי במשאבים המושקעים בו נוגעים לעבירה מושא הישיבה. לנוכח זאת, הם סברו כי יש טעם של ממש לשתף את הצדדים בהתרשמותם הלכאורית.

17. עוד מסרו השופטים, כי לכל אורך ניהולו של התיק הם מקפידים על איפוק ועל ניטרליות. הם נזהרים מהתבטאויות הנוגעות להערכת עדות או ראייה המובאת בפניהם, וזאת גם נוכח רגישותו הממשית של ההליך. בה בעת, הם סברו, לאחר שיקול דעת והתלבטות לא מעטים, כי בצומת הנוכחית ראוי לחלוק עם הצדדים את הערכתם את מצב התיק ביחס לעבירת השוחד שבאישום הראשון, ובעניין זה בלבד.

18. בנוגע לכך שהישיבה התקיימה במסגרת שאינה רשמית נוכח רגישות הדברים, הבהירו השופטים כי אין זה מעשי לקיים דיון מעין זה באווירה בה מתקיימים הדיונים בהליך. כנזכר בהחלטתם, איש מן הצדדים לא הסתייג מכך ולא ביקש רישום פרוטוקול. אין חולק, כי ישיבה מעין זו אינה אמורה להתקיים כדבר שבשגרה (ע"פ 7096/05 ניזרי נ' מד"י (28.9.08), פסקה 9), וזהו המצב גם בהליך הנדון. בה בעת, לבית המשפט נתונה הסמכות להידבר עם הצדדים בדרך זו, וכך נעשה במקרה חריג זה.

19. השופטים ציינו, כי הם ערים לכך שנתונה תשומת לב ציבורית משמעותית להליך וכי החלטות, עדויות ומהלכים שונים בגדרו מעוררים מעת לעת תגובות מכיוונים שונים. על רקע זה מתבקשת מידה של זהירות, אך אין בכך כדי לגרוע מחובתם למלא את תפקידם כפי שנעשה במקרה זה.

20. אשר לחשש לפרסום לא מדויק של מהלך הישיבה, מסרו השופטים, כי מלכתחילה לא היה בכוונתם לפרסם את הדברים, ואולם משעה שהוגשה בקשה לעניין זה, לרבות מצד המאשימה, אשר עתרה שלא יתקיימו ישיבות דומות בעתיד, הם פרסמו החלטה ובה עיקרי הדברים שהוחלפו. בשולי הדברים, ציינו השופטים, כי קיומם של פרסומים לא מדויקים אינו קשור למתכונת הישיבה, שכן הניסיון, לאו דווקא בתיק זה, מלמד כי פרסומים נעשים לא אחת גם ביחס לישיבות פומביות של בית המשפט.

21. בהתייחס לנאמר בתלונה בקשר לטובת המדינה ולהסדר טיעון אפשרי בתיק, הבהירו השופטים, כי בשולי הישיבה צוין על ידי ראשת ההרכב הצורך בסיום המשפט (לטובת העניין והמדינה). הדברים נאמרו ללא קשר לאופן סיום המשפט ולא קשר לתוצאת המשפט, והם לא נאמרו ביחס להסדר טיעון. כוונת הדברים גם לא הייתה לעסוק בדיון ציבורי או פוליטי. הדברים כוונו אך לצורך לסיים את המשפט. בעניין זה, הזכירו השופטים, כי ההליך מתנהל באינטנסיביות גבוהה, שלוש פעמים בשבוע, מזה פרק זמן ניכר. ואף כי מהלכים שונים ובהם ייעול הדיון במסגרת הסכמות אליהן הגיעו הצדדים בדיונים לפי סעיף 144 לחוק סדר הדין הפלילי, עשויים להביא לקיצור ההליך, המשאבים המושקעים בתיק רבים ביותר. על רקע זה קיים אינטרס ציבורי מוגבר בסיום ההליך תוך זמן סביר. אינטרס זה קיים לגבי כל תיק, ומכל מקום, אין מדובר בהבעת דעה בעניין שאינו משפטי בעיקרו השנוי במחלוקת ציבורית.

22. לדברי השופטים, אין כל יסוד לטענה כי הדברים שנאמרו עלולים להחליש את אמון הציבור ביתר התיקים המתבררים במשפט, שכן הם התייחסו לעבירת השוחד באישום הראשון, ואלה בלבד, ולא ניתן היה להבינם אחרת.

23. השופטים כינו כ"חסרת בסיס" את הטענה, לפיה בית המשפט נרתע מניהול המשפט. לדבריהם, מדובר בהליך מורכב אשר בבסיסו כתב אישום שבו טענות רבות, כמו גם עדים רבים. התשתית הראייתית המובאת בפניהם נרחבת, ומשקפת חקירה נרחבת וממושכת שהתקיימה בעניין. עדי מפתח נחקרו במשטרה ימים רבים, דבר המשתקף גם בעדויותיהם ובחקירותיהם בפניהם. על רקע זה יש להבין את משך הזמן שצורך המשפט.

24. עוד ציינו השופטים, כי ניהול המשפט נעשה ללא פניות, תוך הקפדה על מתן אפשרות הולמת לכל צד להציג את טיעונו וראיותיו, מחד גיסא; תחימת הדיון לנושאים ועניינים הנוגעים לעניין, מאידך גיסא; וניהול הדיון באופן עיני ואפקטיבי, בהתחשב בכל האמור.

תגובות נוספות

25. בא כוח המאשימה, עו"ד יהונתן תדמור, פרקליט מחוז תל באביב (מיסוי וכלכלה) מסר בתגובתו כי נוכח האמור בהחלטה שניתנה ביום 29.6.23, שבה פורטו עיקרי הדברים שנאמרו בישיבה, ובשים לב שמדובר בתיק תלוי ועומד שהמדינה היא צד לו, אין לו מה להוסיף על האמור בהחלטה.

26. עו"ד עמית חדר, בא כוחו של מר נתניהו, מסר בתגובתו כי הוא לא השתתף בפגישה האמורה, ומכל מקום תוכן הדברים שנאמרו פורסם בהחלטת בית המשפט מיום 29.6.23.

27. לדברי עו"ד חדר, יש לדחות את הנטען בתלונה ביחס לדיון ובכלל. שכן, מעשה של יום ביומו הוא שבית המשפט מתייחס לחולשות בעמדת מי מהצדדים, ובלבד שדעתו אינה "נעולה". הדברים נקבעו פעם אחר פעם בפסיקתו של בית המשפט העליון. כך, למשל, נקבע בעניין ע"א 5686/18 פישלר נ' ג'. ג'. ארליך 1995 בע"מ (נבו, 12.8.18) פסקה 5: "אין מניעה שבית המשפט יתייחס במהלך הדיון לחולשות שבעמדתו של בעל דין מסוים ואף יציע לתובע לשקול חזרה מהתביעה". כך בכלל, וביתר שאת כאשר "מדובר בהערה המועלית בשלב מתקדם של ההליך (ע"פ 7100/18 זנגול נ' מד"י – הוועדה המקומית לתכנון ולבניה (נבו, 24.10.18)).

28. בעניין הנדון, ובניגוד לנטען בתלונה, דברי בית המשפט נאמרו בשלב מתקדם של ההליך לאחר שהעידו שלושת עדי המדינה ועוד עשרות רבות של עדים אחרים. בשלב זה, בית המשפט רשאי להתייחס לחולשות בכתב האישום מבלי לקבוע מסמרות תוך הבהרה שהדברים נאמרים נכון למצב הראייתי שהוצג עד לאותו שלב. הדבר אף רצוי מבחינת שיקולים של יעילות דיונית, שכן דברי בית המשפט נועדו לאפשר לצדדים להתמקד בסוגיות שבאמת שנויות במחלוקת, באופן שיסייע לבית המשפט הנכבד בהכרעתו.

מסקנות והחלטה

29. לאחר שעיינתי בחומר שבפניי, ובכללו: בתלונה, בתגובות ובמסמכים הרלבנטיים בתיק בית המשפט, הגעתי לכלל מסקנה כי דין התלונה להידחות.

30. עמדת הנציבות מימים ימימה היא כי בית המשפט רשאי להציג לצדדים את הסיכונים והסיכויים שבתיק הנדון בפניו, בשים לב לשלב שבו נמצא ההליך, וכל עוד אין הוא קובע מסמרות

אלא משמיע את דבריו בזהירות ותוך הסתייגות כי בהבעת דעתו אין משום קביעה סופית ונחרצת (מספרנו: 1226/06 ; 698/17 ; 247/18, ועוד).

31. לאור האמור לעיל, לא מצאתי כל פגם בכך שבית המשפט מצא לנכון, בשלב בו נמצא המשפט, להבהיר לצדדים את עמדתו ביחס לעבירת השוחד. שכן, כעולה מההחלטה מיום 29.6.23, שבא כוח המאשימה לא מצא לחלוק על האמור בה, הדברים נאמרו במידת הזהירות המתחייבת.

32. אוסיף עוד, כי ככלל אין מניעה לכך שבית המשפט יקיים דיון בלתי פורמאלי ללא תיעוד בפרוטוקול כל עוד הדבר מקובל ומוסכם על כל הצדדים. וכך, לפי התרשמותי, נעשה במקרה בו עסקינן.

33. יש לציין, כי בתיק בעל רגישות ציבורית מן המעלה הראשונה, כמו התיק הנדון, ראוי שבית המשפט ינהג במשנה זהירות בדבריו, וזאת כדי למנוע, ככל הניתן, אפשרות של פרסום מוטעה ושימוש לרעה בנאמר. לפיכך, סבורני כי טוב עשה בית המשפט כאשר העמיד את הדברים שנאמרו על ידו בישיבה המדוברת על דיוקם במסגרת החלטתו מיום 29.6.23.

34. עמדתם של השופטים ביחס ליתר הנושאים שעלו בתלונה מקובלים עליי, ולא מצאתי להוסיף עליהם.

35. התלונה נדחית, אפוא, על כל חלקיה.

אורי שהם
נציב תלונות הציבור על שופטים

העתק: המתלונן

כב' השופטת רבקה פרידמן פלדמן, בית המשפט המחוזי, ירושלים
כב' השופט משה בר-עם, בית המשפט המחוזי, ירושלים
כב' השופט עודד שחם, בית המשפט המחוזי, ירושלים
כב' הנשיא משה סובל, בית המשפט המחוזי, ירושלים
כב' הנשיאה אסתר חיות, בית המשפט העליון
כב' השופט מיכאל שפיצר, מנהל בתי המשפט